

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Radka Mandoková

Cíl práce

Tureckou a iránskou revoluční modernizaci ve dvacátých letech minulého století charakterizovalo mnoho společných rysů. Oba reformační režimy vznikly revolučním nastolením nových pořádků, oba vůdci sdíleli totožný cíl přestavby z monarchistického tradičního uspořádání k modernímu státu a v obou případech bylo použito podobných prostředků. Přesto v prvním případě skončil proces jednoznačným úspěchem a ve druhém slabými výsledky. Po první světové válce se Turecko i Irán ocitli ve velmi podobné politické situaci. Vojenskými převraty byly svrženy staleté panovnické dynastie a nastoleny revoluční režimy v čele s autoritativními vůdci.

Cílem režimů Mustafy Kemala i Rézi Pahlaviho byla modernizace státu směrem k západnímu modelu. Oba režimy sdíleli nejzásadnější záměr westernizace společnosti. Základními myšlenkami byla sekularizace etatismus a westernizace, spojené s budováním institucionálního zázemí. Jak Turecko, tak Irán v institucionální otázce z části navazovali na předchozí reformní kroky mladotureckého hnutí a perského ústavního hnutí. Lze konstatovat, že jejich společným cílem bylo zajištění stability a integrity státu, ve složitých vnitropolitických i mezinárodních podmínkách za použití podobných nástrojů.

Cílem bakalářské práce tedy bude objasnění důvodů vedoucích k odlišným výstupům procesu modernizace v Turecku a Iránu. Reformní proces Rézy Chána neskončil zdaleka takovým úspěchem, jaký si vytyčil, zatímco v tureckém případě se hovoří o jediném příkladu úspěšného reformismu v oblasti.

Časovým vymezením bude meziválečné období dvacátého století, respektive období vlády Rézy Chána v Iránu a Mustafy Kemala Atatürka v Turecku.

Struktura práce

V úvodu práce bych chtěla stručně charakterizovat historický rámec a předpoklady k nastolení obou režimů, zejména faktor destabilizace zemí po první světové válce, zahraničně-politické hrozby a mezinárodní podmínky, které přispěli k politickým změnám a

následným převratům. Co se týče vnitropolitické situace, pro úvod do problematiky je nutné se seznámit s výchozími politickými a sociálně-ekonomickými podmínky pro nastolení obou režimů.

V začátku práce se zaměřím na nástup k moci Atatürka a Pahlavího a otázku jejich legitimacy a podpory napříč společnostmi. Společným důvodem pro nastolení moci bylo pro oba režimy zabránění rozpadu státu, vnitřní i vnější integrita a zejména zajištění stability.

V průběhu práce se pak budu snažit objasnit příčiny přijetí kemalismu, který přetrval jako státní ideologie i po smrti svého zakladatele a naopak neúspěch Pahlavího režimu, který ztratil veškerou podporu již před vpádem okupačních mocností

Následně se budu věnovat konceptu modernizace, na kterém byla postavena ideologie režimů. Charakteristickým základním prvkem je v tomto případě nové pojetí nacionalismu, dále westernizace a sekularizace. Přestože obě ideologie sdíleli obdobné cíle, Kemalistská ideologie a její doktríny byla v zásadě koncepčně propracovanější než Pahlavího ideologie, respektive její absence. S ohledem na teorii modernizace budu věnovat část práce budování institucionálního zázemí, nezbytného pro úspěch reformem

V další části práce se budu věnovat praktické stránce fungování režimů, zejména tomu, jaké nástroje byly uplatňovány k prosazování cíle. Zde se budu věnovat především roli armády jako nástroje, který oba vůdce přivedl k moci a který byl hlavním pilířem obou režimů. V neposlední řadě chci objasnit, jaké metody režimy používali k prezentaci svých režimů a nakolik úspěšné bylo jejich přijetí společnostmi. V této souvislosti je také třeba zmínit vztah k opozici, míru společenského konsensu, úroveň občanských svobod či jejich absenci a politiku vůči menšinám. V této části tak bude základním tématem percepce obyvatel a stav společnosti.

V závěru práce chci shrnout důvody, které vedly k odlišným výsledkům reformního procesu v Turecku a Iránu.

Stručná předpokládaná osnova

- Úvod
 - o Historické zkušenosti
 - o Nástup k moci a legitimita
 - o Vnější vlivy
- Modernizace
 - o Cíle režimů
 - Stabilita, integrita
 - o Ideologie
 - o Westernizace
 - Reformismus a Budování institucí
 - o Nacionalismus
 - o Sekularizace a vztah k Islámu
 - o Etatismus
- Nástroje režimů
 - o Armáda
 - o Prezentace režimů, propaganda
 - o Potlačování opozice
- Společnost
 - o Přijetí reforem společností
 - o Dopad na společnost
 - o Úspěch reforem
- Závěr

Metodologie práce

Z podstaty práce vyplývá, že metoda bude komparativní. Předpokladem práce bude zasazení problematiky do širšího historického a společenského kontextu, nezbytného k pochopení specifik vývoje obou případů. Práce nemá být popisná, jejím cílem je objasnit příčiny rozdílných výsledků režimů.

Co se týče problematiky tureckého reformismu, podstatnou část podkladů a znalostí jsem získala při svém studijním pobytu na Ankarské univerzitě při konzultacích s místními vyučujícími i díky přístupu k literatuře a pramenům v původním jazyce. V tomto případě je ovšem na místě opatrnost při posuzování důvěryhodnosti zdrojů. Vzhledem k charakteru politického systému a přetrvávajícímu kemalismu jako oficiální státní ideologie je toto téma (respektive jakákoliv kritika Atatürka) v Turecku politicky citlivou záležitostí. Proto turecké zdroje používám zejména k dokreslení celkového pohledu. Nejvíce budu čerpat z prací zahraničních turkologů A. Manga a E. J. Zürchera.

V případě Iránu budu vycházet zejména z všeobecně uznávaných prací H. Katouziana a S. Cronin.

Předběžný seznam literatury

A Handbook of Kemalist Thought, Atatürk Research Center, Ankara, 2001

Akşin, S., *Ana Çizgiriyle, Türkiye'nin Yakın Tarihi 1789-1980*, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2006

Atakabi, T., Zücher, E., J., *Men of Order. Authoritarian Modernization under Atatürk and Reza Shah*, I. B. Tauris, London, 2004

Cronin, S. (ed.), *The making of modern Iran : state and society under Riza Shah 1921-1941*,: Routledge Curzon, London ; New York, 2003

Earle, E., M., *The New Constitution of Turkey*, Political Science Quarterly, Vol. 40, NO 1, Mar. 1925, str. 73-100

Joseph M.Upton, *The History of modern Iran an interpretation*, 1961

Kapuściński, Ryszard, *The emperor and Shah of Shahs*, Picador, London, 1994

Katouzian, H., *State and society in Iran : the eclipse of the Qajars and the emergence of the Pahlavis*, I.B.Tauris, London, 2006

Mango, A., *Atatürk*, John Murray (Publishers), London, 1999

Pevsner, L., W., *The passing of traditional society : modernizing the Middle East*, Collier Macmillan, New York, 1964

Rigeon, L., *Religion and politics in modern Iran : a reader*, I.B.Tauris, London, 2005

Shaw, S., J.; Shaw, E., K., *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey. Volume II: Reform, Revolution, and Republic: The Rise of Modern Turkey, 1808–1975*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002

Upton, J., M., *The History of Modern Iran: an Interpretation*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1961

Zürcher, E., J., *Turkey: A Modern History*, I.B. Tauris, London, 2003